

TIL SIYOSATI VA UNING IJTIMOIIY TA'SIRI: O'ZBEK TILINING DAVLAT TILI SIFATIDA MUSTAHKAMLANISHI

Ergasheva Zebo Odiljon qizi

Termiz davlat pedagogika instituti O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida olib borilayotgan til siyosati va uning ijtimoiy hayotdagi ta'siri tahlil qilinadi. Xususan, o'zbek tilining davlat tili sifatidagi mavqei, uni mustahkamlash borasidagi huquqiy, ijtimoiy va texnologik omillar yoritilgan. Maqolada til siyosatining identitet shakllanishi, ijtimoiy integratsiya, kommunikatsiya samaradorligi kabi yo'nalishlardagi ta'siri ilmiy asosda o'rganilgan hamda dolzarb muammolar va istiqbolli yo'nalishlar aniqlangan.

Kalit so'zlar: til siyosati, davlat tili, o'zbek tili, ijtimoiy identitet, raqamli til muhiti, til va integratsiya, huquqiy asos, ta'lim, til kompetensiyasi, O'zbekiston.

O'zbek tilining davlat tili sifatida mustahkamlanishi mustaqillikdan keyingi til siyosatining markaziy yo'nalishlaridan biri bo'lib, mamlakatda ijtimoiy, madaniy va siyosiy tizimlarning shakllanishida muhim rol o'ynaydi. O'zbek tilini davlat tili sifatida rivojlantirish bo'yicha olib borilgan siyosat nafaqat huquqiy-me'yoriy asoslar, balki ijtimoiy ongda milliy identitetni mustahkamlovchi vosita sifatida qaralayotgan til pozitsiyasiga ham bog'liq. Ushbu maqolada til siyosatining mohiyati, uning ijtimoiy hayotdagi ta'siri hamda O'zbek tilining davlat tili sifatidagi mavqei tahlil qilinadi.

O'zbekiston Respublikasida til siyosati huquqiy asos sifatida 1989-yil 21-oktabrda qabul qilingan "Davlat tili haqida"gi qonun bilan boshlangan. Keyinchalik 1995-yildan boshlab mustaqil davlat maqomiga ega bo'lgan O'zbekiston til siyosatini milliy davlat qurilishining muhim tarkibiy qismi sifatida

ko‘ra boshladi. Bu davrda o‘zbek tilining rasmiy idoralarda qo‘llanilishi, ta’lim va ommaviy axborot vositalarida kengaytirilishi, shuningdek, toponimika va ismlar tizimining milliylashuvi jadallashdi.

Til siyosatining ijtimoiy ta’siri bir necha yo‘nalishda namoyon bo‘ladi. Birinchidan, til – bu identitet indikatoridir. O‘zbek tilining rasmiy maqomda bo‘lishi milliy iftixor va o‘zlikni anglash darajasini oshiradi. Ikkinchidan, davlat tili siyosati ijtimoiy harakatchanlikning yangi yo‘llarini ochadi. O‘zbek tilini yaxshi bilish davlat xizmatlari, oliy ta’lim va boshqa sohalarda raqobatbardoshlik omiliga aylangan. Uchinchidan, til siyosati jamiyatdagi integratsion jarayonlarni kuchaytiradi, turli etnik guruhlarini yagona kommunikativ maydonga jalb qiladi. Biroq, bu jarayonda ayrim muammolar ham mavjud, jumladan, rus tilining keng tarqalganligi, ayrim hududlarda o‘zbek tilining normativ shakllarining yetarlicha singmagani va hujjat yuritishdagi amaliy muammolar.

Raqamlashtirish, axborot texnologiyalarining rivojlanishi til siyosatini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Davlat tilida rasmiy elektron hujjatlar, raqamli xizmatlar, onlayn ta’lim platformalari yaratilayotgani, o‘zbek tilining raqamli muhitdagi pozitsiyasini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Bu boradagi asosiy muammo – texnik bazaning yetarli emasligi va lingvistik resurslarning kamligi bilan bog‘liq. Shu bois, til siyosatining yangi bosqichida zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiya qilish strategik ahamiyatga ega.

O‘zbek tilining ijtimoiy hayotdagi roli bugun jamiyatda nafaqat aloqa vositasi, balki madaniyat, tarix va milliy qadriyatlar tashuvchisi sifatida qaralayapti. Til siyosatining muvaffaqiyati esa faqat huquqiy asoslar emas, balki uni amaliyotda tatbiq etish, ijtimoiy institutlar va fuqarolarning faolligi bilan bog‘liq. Bu borada maktabgacha ta’limdan tortib, oliy ta’limgacha bo‘lgan tizimda til kompetensiyalarini oshirish, matbuot va madaniy axborot vositalarida to‘g‘ri tilda muloqot qilish muhim o‘rin tutadi.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston til siyosati, ayniqsa o‘zbek tilining davlat tili sifatida mustahkamlanishi mamlakatning ijtimoiy birligi, milliy identiteti va madaniy barqarorligining asosi bo‘lib xizmat qilmoqda. Biroq bu yo‘lda islohotlar chuqurlashtirilishi, raqamli texnologiyalar bilan integratsiya qilinishi va aholining barcha qatlamlarini qamrab oluvchi yondashuv zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi “Davlat tili haqida”gi qonuni, 1989-yil 21-oktabr.
2. Karimov, I. A. (1995). *Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: O‘zbekiston.
3. Sultonova, D. (2021). “O‘zbek tilining davlat tili sifatidagi o‘rni va rivojlanish bosqichlari.” // *Til va adabiyot ta’limi*, №4, 15–21.
4. Fishman, J. A. (2006). *Language Loyalty in the United States*. The Hague: Mouton.
5. Shoabdurahmonov, S. (2017). “Milliy til siyosati: nazariya va amaliyot.” // *Ijtimoiy fanlar*, №3, 40–45.
6. UNESCO (2020). *Language Policies and Multilingual Education in Digital Societies*. Paris: UNESCO.
7. Shukurov, B. (2020). “Davlat tilining axborot texnologiyalari muhitidagi o‘rni.” // *Raqamli iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*, №2, 80–86.
8. Saidov, A. X. (2022). “O‘zbek tilining konstitutsiyaviy maqomi va huquqiy asoslari.” // *Yuridik fanlar jurnali*, №1, 5–12.